

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**Tradiční ruský svatební obřad: etnolingvistický a lingvokulturologický
přístup**

**Traditional Russian wedding ceremony: ethno-linguistical and
linguoculturological access**

Bakalářská práce

VYPRACOVALA: Natálie Martynková

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. Alla Arkhanhelska, DrSc.

2016

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité
prameny.

V Olomouci, 12. 12. 2016

Podpis

Poděkování

Děkuji prof. Alle Arkhanhelské, DrSc., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytla. Poděkování patří i mé rodině za podporu během celého studia.

Podpis

OBSAH

Úvod.....	6
1. Ruské předsvatební obřady lingvokulturologický komentář	8
1.1 Základní údaje	9
1.2 Devičí gadanie	9
1.3 Svatovstvo	11
1.4 Smotriny	13
1.5 Obručenie.....	15
1.6 Devičnik	17
1.7 Malčišnik	19
2 Etymologie, symbolika a kulturní specifika obřadních předmětů.....	21
2.1 Základní údaje	22
2.2 Krátké shrnutí lexikálního systému ruského jazyka	22
2.3 Přejímání slov	23
2.4 Genetický popis názvů obřadních předmětů	24
2.5 Slova všeslovanská a praslovanská	25
2.5.1 Ветка	25
2.5.2 Венок	26
2.5.3 Вино	27
2.5.4 Гребешок	27
2.5.5 Мёд	28
2.5.6 Печка.....	29
2.5.7 Уголь	30
2.5.8 Хлеб	31
2.5.9 Хлеб-соль.....	32
2.5.10 Яблоки	32
2.6 Slova staroruská	34
2.6.1 Трапеза	34
2.7 Slova východoslovanská	35
2.7.1 Кольцо	35
2.8 Slova původně ruská	36
2.8.1 Матица.....	36
2.8.2 Водка	37
2.9 Slova přejatá.....	37

2.9.1	Лента.....	37
2.9.2	Чай	38
	ZÁVĚR	40
	РЕЗЮМЕ	42
	BIBLIOGRAFIE	48
	PŘÍLOHY.....	52
	Příloha č. 1. Obrázky.....	52
	Příloha č. 2. Seznam zkratk	55

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je Tradiční ruský svatební obřad: etnolingvistický a lingvokulturologický přístup. Jelikož jsou ruské svatební tradice velice obsáhlé a můžeme je rozdělit na předsvatební, svatební a posvatební, budu v této práci popisovat pouze obřady předsvatební.

Jedním z hlavních důvodů, proč jsem si zvolila toto téma, je, že se v dnešní době zapomíná na tradice našich předků. Na tradice, kdy hlavní slovo měli rodiče a rodinní příbuzní. Druhým důvodem je to, že žiji na pohraničí tří států - Česka, Slovenska a Polska a díky slovanskému etnolingvistickému slovníku jsem se mohla seznámit s tradicemi nejen na území Ruska, ale i těchto dalších tří slovanských států.

Má práce se dělí na dvě části. První část této práce se bude zabývat popsáním jednotlivých předsvatebních obřadů, zejména *devičjemu gadaniju*, *svatovstvu*, *smotrinám*, *obručeniju*, *devičniku* a *malčišniku*. V některých částech popisujících předsvatební obřady budou vloženy tzv. doprovodné texty, které pro zanechání významu nebudou překládány. V každé této kapitole se bude nacházet objasnění daného obřadu, neznámá slova budou uvedena jak v ruské, tak i české podobě, nebo budou stručně popsána, což se týká zejména některých obřadních předmětů.

Úvodní názvy kapitol budou transliterovány na český jazyk. Tato práce se bude zabývat zejména obřady, které jsou typické pro celé Rusko, ovšem každý obřad má své tradice, a ty už se mohou v jednotlivých ruských oblastech lišit. V této práci budou také zmíněny pro zajímavost i některé tradice dalších slovanských států.

Druhá část se bude týkat především etymologie, symboliky a využití obřadních předmětů. Bude zde také stručně shrnutý popis lexikálního systému ruského jazyka. Předměty budou nazvány v ruštině, ovšem jejich překlad bude zřejmý hned v prvním odstavci společně s výrazy v dalších jazycích. Budou zde zmíněna slova praslovanská, všeslovanská, původně ruská, staroslovanská, východoslovanská a některá slova přejatá.

Cílem této práce je podrobně popsat ruské předsvatební obřady a s nimi svázané tradice a účastníky, zákazy a povinnosti, které je třeba během těchto obřadů dodržovat, dále přiblížit etymologii a využití obřadních předmětů.

Tato práce se opírá zejména o tuto literaturu: *Славянские древности, этнолингвистический словарь под редакцией Н. И. Толстова в 5 томах*, Т. Еркоева,

Русская свадьба, Н.С. Кузнецова, *Как свадьба сыгравается, так жизнь сложится*, Н.Г. Шиндина, *Свадьба по всем правилам*, dále jsou to ruské výkladové a etymologické slovníky. Co se týče české literatury, budu zde využívat *etymologický slovník* J. Rejzka a *Příruční mluvnici češtiny* P. Karlíka, M. Nekuly, Z. Rusínové.

Práce bude mít dvě přílohy. První se bude týkat uvedení zkratk, jsou to především zkratky názvů jazyků, které se vyskytují v etymologickém rozboru. Druhá příloha bude zahrnovat několik obrázků.

**1. RUSKÉ PŘEDSVATEBNÍ OBŘADY
LINGVOKULTUROLOGICKÝ KOMENTÁŘ**

1.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE

V této části bakalářské práce budu rozebírat šest předsvatebních obřadů, ve kterých jsou rozepsány jejich cíle, také účastníci obřadů a s nimi svázané tradice. Názvy obřadů jsou transliterovány na český jazyk, v závorkách jsou uvedeny původní ruské výrazy společně s českým překladem nebo objasněním daného termínu. Obřadní předměty jsou zde uvedeny česky, v závorkách se objevuje pouze jejich ruský výraz.

1.2 DEVIČI GADANIE

Mladé, svobodné slečny rády nahlížely do své budoucnosti prostřednictvím tzv. *devičiho gadanija* (rus. *девичьи гадание*, čes. *divčí věštění*, „rituál sloužící ke spojení s nadpozemskými silami za účelem zjistit informace o své budoucnosti“¹). Ovšem mladé slečny nebyly jediné, kdo se staral o svou budoucnost, věštěním se zabývali jak mladí, tak i starší lidé.²

Důvodem bylo dozvědět se co nejvíce informací o svém životě, zdraví, smrti, narození nebo i o počasí. Mladé dívky chtěly zjistit více o svém ženichovi, jakou bude mít muž barvu vlasů, očí, kolik budou mít dětí, kdo bude mít v rodině hlavní slovo atd. Věštění mohlo probíhat individuálně nebo ve větší společnosti.³

K věštění, a to nejen k dívčímu, byly využívány různé předměty, potraviny, zvířata a dokonce také běžné rozhovory doma nebo kolemjdoucích. Jedním z typů věštění bylo losování a uhádnutí předmětu z nádoby, ve které byly smíchány kousky chleba (rus. *хлеб*) a zrní (rus. *зерно*), dále se zde přidávalo uhlí (rus. *угол*) a mince (rus. *монета*), větev (rus. *ветка*) a další. Každý z těchto předmětů měl své znamení, například smrt, štěstí, bohatství, manželství.⁴

Populárním bylo také házení předmětů do vody, studny, přes plot nebo za sebe, zde záleželo na tom, kterým směrem předmět dopadne. Příkladem může být bota. Pokud bota dopadla špičkou k prahu, označovala brzkou svatbu. U západních a východních Slovanů házeli věci do vzduchu nebo je položili do sítí, sukýnek, zástěr a třásli s nimi, poté čekali, čím věc vypadne jako první. Na severu Ruska k věštění

---

¹ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 1. Москва: Международные отношения, 1995, с. 482. ISBN 5-7133-0704-2.

² Tamtéž

³ Tamtéž

⁴ Tamtéž

používali i sníh, dívka si stoupla doprostřed křižovatky, do zástěry si nabrala sníh, zavřela oči, potřepávala zástěrou a *prigovorivala*:⁵

„Полю, полю, белый снег на собачий след. Где собачка взлает, там мой суженый живет.“⁶

Lidé rádi hovořili s duchy, čerty nebo se zesnulými členy svých rodin, ptali se jich na různé otázky a očekávali odpověď, která mohla přijít ve formě zjevení obrysu obličeje ve vodě nebo různých zvuků. Přitom používali různé fráze:

„Дедушка домовой, покажи мне будущего мужа!“

„Лешие лесные, болотные, полевые, все черти, бесенята, идите все сюда, скажите, в чем моя судьба.“

„Черти, к нам, чертенки, к нам! Вокруг круга ходите, к нам не заходите!“⁷

V oblasti Polesí (rus. *Полесье*, oblast nacházející se na teritorii Ruska, Běloruska, Ukrajiny a Polska) si dívky po štědrovečerní večeři vzaly trošku vánoční kaše a utíkaly naslouchat k sousedům pod okna. Snažily se zachytit slova jako „běž“, „zůstaň“, „rychleji“, což jim naznačilo další životní krok. V Archangelské oblasti dívky dělaly totéž, akorát si na obličej daly masku z palačinky, aby je nikdo nepoznal, a poslouchaly u cizích oken.⁸

Vhodné dny pro věštění byly v období předvánočních svátků zejména na sv. Kateřinu, sv. Lucii, sv. Andreje nebo sv. Varvary. Oblíbenými byli také velikonoční svátky nebo svátek sv. Trojice a Božího těla. Jižní Slované rádi věštili v období masopustu nebo na svátek sv. Jiřího.⁹

---

⁵ Tamtéž

⁶ Tamtéž

⁷ Tamtéž

⁸ Tamtéž

⁹ Tamtéž

1.3 SVATOVSTVO

Svatovstvo (rus. *сватовство*, čes. *námlyvy*), slovo vzniklé od slovesa *svatať* (rus. *сватать*, čes. *namlouvat*, „jeden z prvních předsvatebních obřadů, ve kterém rodina ženicha navrhovala prostřednictvím svatů rodině nevěsty, aby jejich děti uzavřely manželství. Hlavním cílem tohoto obřadu je získat souhlas k sňatku“¹⁰).

Nevěsta (rus. *невеста*) a *ženich* (rus. *женух*) při *svatovstvě* většinou chyběli.¹¹ Jejich osudy byly v rukou jejich nejbližších, kteří se snažili o rozšíření rodiny i majetku.

Při *svatovstvě* jsou přítomní zejména *mat'* (rus. *мать*, čes. *matka*) a *otěc* (rus. *отец*, čes. *otec*) nevěsty i ženicha, důležitým členem byli *svaty* (rus. *сваты*, čes. *dohazovači*, „člověk zabývající se dohazováním někoho – někomu“¹²), mezi jejichž úkoly patří najít ženichovi tu správnou nevěstu, navštívit rodinu, zjistit potřebné informace především o nevěstě a jejím věnu. *Svaty* bývali většinou členy ženichovy rodiny.

Nejen součástí námlyv, ale i v dalších předsvatebních obřadech této práce se budeme setkávat s doprovodnými větami a verši, kterým se říká *prigovory* (rus. *приговоры*, „ruská národní tradice, slova doprovázející určitou událost“¹³).

Prigovorů existuje spousta, mezi ty časté patřily:

Сваты

*Здравствуйте, здравствуйте,
Судари да сударыни, бояры со боярыни!
Идут к вам купцы за товарами.
Нам нужны не рожь и не пшеница,
Не жемчуга скатные и не шелка раскатные,
Не заяц, не соболь и не куница,
А ваша дочь-красна девица...
У вас дочь-хорошее пшеничное тесто,*

¹⁰ Сватовство по-русски. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Сватовство_по-русски.

¹¹ ЕРКОЕВА, Т. *Русская свадьба*. Москва: М. Яуза, 1998, с. 14. ISBN 5-87849-100-1.

¹² Сват. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=68127>.

¹³ Значение слова Приговор. *Толковый словарь Кузнецова*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://slovariki.org/tolkovyyj-slovar-kuznecova/50189>.

*У нас князев сын-ржаное тесто.
А нельзя ли нам их слепить вместе?*¹⁴

Ответ хозяев

*Здравствуйте, здравствуйте,
Проходите- заходите, хвастайте.*¹⁵

Сваты

*Благодарствуем! Мы гости ходячи, а не сидячи. У нас купец-жених, у вас товар-
невеста в чести, А нельзя ли нам их в одно место свести. Да новый род-семью
завести?*¹⁶

Отец невесты

*Здравствуйте, желанные гости! Что стоите у порога на помосте? Проходите
в светелку за столы. Обо всем по ряду да по чести и поговорим*¹⁷

Se *svatovstvem* byly spjaty jak pověry, tak i určitá pravidla, která bylo vhodné dodržovat. *Svatať* se chodilo po západu slunce, bylo žádoucí, aby se *svacha* cestou s nikým nepotkala a nevybavovala. Nepřijatelným bylo organizovat *svatovstvo* v postních dnech nebo v týdnu masopustu. Hosté s sebou přinášeli dary jako chléb a víno (rus. вино). Místo pro *svaty* bylo připraveno pod *maticí*¹⁸ (rus. матица, „trám podpírající strop“¹⁹). Význam a symbolika matice je podrobněji popsána v druhé části této práce.

Svatovstvo také zahrnuje části verbální a neverbální komunikace. Mezi hlavní patří klanění se ikoně a trojnásobné přežehnání. *Svaty* museli překročit práh pravou nohou. Pokud z námluv sešlo, bylo jedním ze zvyků vrátit *svatam* chléb nazpět, ti zase nazlost

---

¹⁴ ЕРКОЕВА,Т. *Русская свадьба*. Москва: М. Яуза, 1998, с. 13. ISBN 5-87849-100-1.

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ Tamtéž, str. 15

¹⁸ Сватовство по-русски. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Сватовство_по-русски.

¹⁹ Матица. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=68127>.

při odchodu zavírali dveře zády, aby se dívce hůře hledal jiný ženich.²⁰ Pokud se námluvy vydařily, rodiny mohly pokročit k dalšímu kroku, a to k *smotrínám*.

1.4 SMOTRINY

Smotriny (rus. *смотреины*, čes. *obhledy*²¹) je slovo vzniklé od slovesa *smotret'* (rus. *смотреть*, čes. *prohlédnout si*, „předsvatební obřad, při kterém se seznamuje ženich, rodina ženicha s nevěstou“²²).

Jako první na řadu přicházely *smotriny* nevěsty, mnohdy to bylo první setkání nevěsty a ženicha. Na *smotriny* se jezdilo v tajnosti a ve večerních hodinách. Dívku dovedla v těch nejkrásnějších šatech doprostřed místnosti matka, kamarádka, kmotra nebo babička. Nevěsta si za ten den nejednou měnila oblečení, aby se zalíbila. Rodiny nechávaly nevěstu, někdy i ženicha, procházet se, kladly jim různé otázky, dávaly úkoly, aby odhalili, netrpí-li nějakou nemocí, např. aby zjistily, že nevěsta není slepá, nechaly ji zvednout ze země upadnutou jehlu. Budoucí snacha musela také předvést své dovednosti, např. umí-li zametat, starat se o zvířata, šít, obsluhovat hosty a další.²³

V Kalužské gubernii rodiny nechaly mladý pár, aby společně usedl na lávku, poté se dívka zeptala mládence, zdali se mu líbí, pokud byla odpověď kladná, pomodlili se, napili se vína a políbili se. V Mohylevské gubernii bylo zvykem přivést nepravou nevěstu a zeptat se: „*Ци хорош тавар?*“, odpověď zněla: „*Харош, да не наш*“. Až poté, když byla přivedena správná nevěsta, zněla odpověď hostů: „*Тавар хорошы и наш*“, následně nevěsta vypila skleničku vodky, kterou jí nabídl *svat*.²⁴ Někdy rodina opravdu klamala a přivedla falešnou nevěstu (služku, sestru, kamarádku), v tomto případě se lež ženich dozvěděl až při oltáři.²⁵

Svůj verdikt mohl ženich vyjádřit gestem, a to ve chvíli, kdy mu matka nevěsty přinesla sklenku medoviny. Vypitím sklenky do dna ženich naznačil, že bude svatba,

²⁰ ЗВОНАРЕВА, А. *Народные обряды, обычаи и приметы*, Москва: Центрполиграф, 2009, с. 3. ISBN 978-5-9524-4039-5.

²¹ Slezský výraz

²² Смотрины. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=71569>.

²³ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 5. Москва: Международные отношения, 2012, с. 82-83. ISBN 978-5-7133-1380-7.

²⁴ Tamtéž

²⁵ ШИНДИНА, Н. Г. *Свадьба по всем правилам*. Москва: РИПОЛ классик, 2008, с. 3. ISBN 978-5-7905-3035-7.

ovšem pokud sklenku přiblížil ke rtům a následně ji položil, svatba se nekonala.²⁶ Ženichovo rozhodnutí mohlo přijít i později prostřednictvím posla. Pokud se tedy nevěsta zalíbila, byla ona a její rodina pozvána k ženichovi. Tak mohla i rodina nevěsty vidět majetek ženicha nebo to, odkud pochází.

Ženichovým cílem bylo zapůsobit, ovšem někteří k tomu používali i trochu nečestnosti a chodívali si k sousedům vypůjčovat nejen vybavení do domácnosti, slámu nebo peníze, ale i zvířata. Na severu Ruska rodina ženicha nabízela při prohlídce majetku čaj. Pokud prohlídka dopadla dobře a rodiče nevěsty byli spokojeni, tak se všichni společně pomodlili, návštěvníci si odložili své kabáty a usedli za stůl, kde při dalším čaji pokračovala debata o svatbě, někdy se dokonce tancovalo a zpívalo až do rána.²⁷

Nebylo vždy ve všech oblastech zvykem, aby na *smotriny* chodili rodiče a rodinní příbuzní nebo *svaty*. Co se týče *smotrin* u ženicha, Západní Slované někdy posílali cizího člověka takzvanou *predstavitelnicu nevesty* (rus. *представительница невесты*²⁸). Zvláštním byl zvyk u Slováků a Lužických Srbů, kde se nevěsta na *smotriny* vydávala sama. Můžeme se také setkat s pojmem *ženština smotritelnica* (rus. *женщина-смотрительница*), kterou posílali rodiče ženicha k nevěště.²⁹

V průběhu *smotrin* mohlo také zaznít pár *prigovoru* nebo zpěvů. Pokud rodiče nevěsty souhlasili se svatbou, říkal otec své dceři: „*Ну, ин с богом! Выбрала молодца, так уж после не пеняй на отца!*“³⁰

Rodiny se často loučily se *svatami* nebo ženichem písní: „*Сватушка, воротися, У тебя оборочки развилися, Без тебя Татьянашка стосковалась, Из окошка в окошко бросалась!*“. Po zaznění písně se *svat* vrátil, obdaroval nevěstu drobnými a políbil ji. To samé učinil i ženich při písní směřující k němu: „*Лавел-сударь, воротися, Умна голова, поверяйся! Позабыл рукавички на крючке, Смур кафтан на полчке, Пашеньку за занавеской - За занавеской шитой, браной!*“³¹

---

²⁶ КУЗНЕЦОВА, Н. С. *Как свадьба сыграна, так и жизнь сложится*. Сценарий историко-познавательной игры для юношества, Челябинск: ГУК ЧОЮБ, 2008, с. 9.

²⁷ Тамtéž, s. 82

²⁸ Тамtéž

²⁹ ШИНДИНА, Н. Г. *Свадьба по всем правилам*. Москва: РИПОЛ классик, 2008, с. 3. ISBN 978-5-7905-3035-7.

³⁰ КРУГЛОВ, Ю. Г. *Русские обрядовые песни*. 2 издание. Москва: Высшая школа, 1989, с. 12. ISBN 5-06-000261-6.

³¹ Тамtéž

1.5 OBRUČENIE

Obřad *obručenie* (rus. *обручение*, čes. *zásnuby*, předsvatební obřad, při kterém probíhají závěrečné domluvy o svatbě³²) můžeme najít také pod pojmem *rukobitje* (rus. *рукобитье*, čes. *bití po rukou*, ruský předsvatební obřad, kdy se na znamení konečného souhlasu o svatbě otec nevěsty a ženicha „poplácají“ rukama³³), *sgovor* (rus. *сговор*, čes. *dohoda*) nebo *potolvka* (rus. *помолвка*, čes. *ohlášení*).

Obručenie se lišilo tím, že kromě úzké rodiny a *svatov* mohl být přítomný i *svjašenik* (rus. *священник*, čes. *kněz*), *svidetel* (rus. *свидетель*, čes. *svědek*, člověk, který se stará o organizaci svatby) nebo jinak řečeno *družka* (rus. *друга*, čes. *kamarád*, blízký člověk ženicha, podobně jako svědek), *krestnyj nevesty* (rus. *крестный невесты*, čes. *kmotr nevěsty*).

Den zásnub zahrnoval i menší zvyky a obřady. Bylo důležité, aby se rodiny při *obručeni* domluvily na záležitostech týkajících se věna, výkupném za nevěstu, na svatebních darech a výlohách nebo počtu hostů. V mnoha oblastech, ať už to byla Ukrajina, Slovensko, Polsko, Rusko, bylo zvykem obdarovat se mezi budoucími rodinami. Mezi časté dary patřil zejména chléb (rus. *хлеб*), jablka (rus. *яблоки*), ale mohlo to být i nádobí (rus. *посуда*) a jiné doplňky do domácností. Tím nejočekávanějším darem byl jistě snubní prsten pro nevěstu (rus. *кольцо*), mohly to být i korále (rus. *бусы*), stuhy (rus. *лента*) a mince (rus. *монеты*). Nevěsta na oplátku darovala ženichovi a někdy i jeho rodině šátek (rus. *платок*).³⁴

Obřad již zmíněného *rukobitja* neboli bití po rukou obou otců se mohl v každé rodině lišit. Někde se otcové poplácali holýma rukama, nebo si přes ruce přetáhli rukáv. V některých rodinách si otcové vytáhli své *cholščovye rukavicy*³⁵ (rus. *холщовые рукавицы*, čes. *plátěné rukavice*). Jinde si jen tak všichni členové rodiny podali mezi sebou ruce. S tímto obřadem mohl následně proběhnout zvyk, kdy ženichovi a nevěstě byly spojeny a pokryty pravé ruce šátkem nebo stuhou. Své ruce někdy ženich s nevěstou

³² ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 3. Москва: Международные отношения, 2004, с. 471. ISBN 5-7133-1207-0.

³³ ДАЛЬ, В. Толковый словарь живого великорусского языка в четырех томах. Том 3. Москва: Олма-пресс, 2001, с. 538. ISBN 5-224-02437-4.

³⁴ Тамtéž

³⁵ Рукобитие. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Рукобитие>.

pokládali na posvátný chléb. Po *rukobitji* ženich s nevěstou rozlámali velký upečený perník na malé kousky a rozdávali ho hostům.³⁶

Na zasnubách nesmělo chybět *blagoslovenie* (rus. *благословение*, čes. *požehnutí*), křesťanský obřad, při kterém ženich a nevěsta dostali požehnutí od svých rodičů, někdy i kněze) nebo jinak řečeno *bogomole* (rus. *богомолье*), při kterém se jejich zasnoubení upevnilo modlitbou k ikoně (rus. *икона*), jíž následně políbili. Následně jim matky ikonou a chlebem-solí požehaly. Obřad byl zakončen vzájemným klaněním a podáním si ruky mezi přítomnými.³⁷

Na závěr šli všichni k *trapeze* (rus. *трапеза*, společný jídelní stůl s přichystaným pohoštěním³⁸), kde proběhlo *propivanie nevesty* (rus. *пропивание невесты*, čes. *pítí na zdraví nevěsty*).

Dalo by se říci, že pravidla pro zasnuby jsou podobná jako u *svatovstva*. Zasnuby se nesměly konat o vánočních svátcích, postních dnech nebo v sobotu, vhodným dnem byla neděle. Jižní Slované často konali zasnuby v úplňku nebo novoluní.³⁹

Na konci dne nevěsta začala *pričitat'* (rus. *причитать*, čes. *naříkání*, veršovaná, obřadní píseň, při které nevěsta pláče a loučí se se svou minulostí, rodinou a domovem⁴⁰). *Pričety* byly vytvářeny improvizálně, byly různé a velice emotivní. Každá píseň mohla být věnována někomu jinému například sestře, kmotře, tetě, babičce. Kvůli pověrám bylo důležité, aby se nevěsta vyplakala před svatbou, pak již byla šťastná a plakat už nemusela. Existovalo i krátké pořekadlo: „*Не плачешь за столом, будешь плакать за столбом.*“⁴¹ Nevěsta mnohdy plakala na matčině rameni nebo u *pečki* (rus. *печка*, čes. *pec*, při svatebním obřadě hrála pec důležitou roli, jelikož znamená střed a teplo domova⁴²). *Pričítanie* nevěsty mohlo trvat několik dnů, tedy až do následujícího obřadu.

---

³⁶ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 3. Москва: Международные отношения, 2004, с. 473. ISBN 5-7133-1207-0.

³⁷ Тамtéž

³⁸ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 5. Москва: Международные отношения, 2012, с. 307. ISBN 978-5-7133-1380-7.

³⁹ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 3. Москва: Международные отношения, 2004, с. 475. ISBN 5-7133-1207-0.

⁴⁰ Причитание. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=58705>.

⁴¹ КУЗНЕЦОВА, Н. С. *Как свадьба сыграется, так и жизнь сложится*. Сценарий историко-познавательной игры для юношества, Челябинск: ГУК ЧОЮБ, 2008, с. 12.

⁴² Тамtéž

Jeden z příkladů *pričetí* nevěsty, který je věnovaný jejím rodičům při obřadu *blagoslovenia*:

*Благослови-ко меня, кормилец-батюшка
и родимая моя матушка;
От раденья ретива сердца;
Чтобы жить-то мне не маяться;
На меня бы вам не плакаться!
Ваше-то благословеньице
Мне дороже злата-серебра;
Краше солнышка мне красного:
Я ведь с ним-то, красна девица;
Буду жить до гробовой доски!*⁴³

1.6 DEVIČNIK

Pojem *devičnik* (rus. *девичник*, čes. *loučení se svobodou nevěsty*, poslední předsvatební obřad u nevěsty) můžeme najít i pod pojmy *devičij večer* (rus. *девичий вечер*) nebo *kanun braka* (rus. *канун брака*).⁴⁴

Důležitými členy tohoto obřadu jsou zejména nevěsta a její kamarádky (rus. *подруги невесты*). *Devičnik* se většinou slavil v domě nevěsty, kde byla přítomna i její nejbližší rodina.

Hlavní myšlenkou *devičniku* je loučení nevěsty s rodným domem a vzpomínání na léta prožitá jako svobodná dívka. Opět bylo důležité, aby nevěsta plakala a *pričityvala*, ovšem ne vždy měla nevěsta potřebu plakat, proto ji kamarádky někdy potíraly cibulí.

Ještě předtím, než přišla večerní zábava, čekal na nevěstu velice důležitý obřad, a to *banja* (rus. *баня*, čes. *koupeľ*, obřad, při kterém nevěsta ze sebe „smývá“ minulost a svobodu⁴⁵). Vana byla pro nevěstu krásně vyzdobená. Do tohoto obřadu může být

---

⁴³ КРУГЛОВ, Ю. Г. *Обрядовая поэзия*, Москва: Русская книга. Том 3, 1997, с. 205. ISBN 5-268-01408-0.

⁴⁴ ДАЛЬ, В. *Толковый словарь живого великорусского языка в четырех томах*. Том 1. Москва: Олма-пресс, 2002, с. 392. ISBN 5-224-03585-6.

⁴⁵ ДАЧНИК, А. *Баня. Очерки этнографии и медицины*, Санкт-Петербург: СПб, 2015, с. 204.

zapojen i průvod, ve kterém jde jako první rodinný příslušník nevěsty (většinou bratr) s ikonou, za ním kmotra, jež zametá před nevěstou cestičku ke koupeli.⁴⁶

Před koupelí a během ní musela nevěsta splnit hned několik rituálů. Důležitým bylo se opět pomodlit, přežehnat se a klanět se do všech stran. Ve Vologodské oblasti přenášeli nevěstu přes práh na rukou. Děvčata si při tomto obřadu užila mnoho legrace, ponořovala nevěstu, házela přitom do vody rozžhavené kameny. Snažila se dělat hluk, aby odehnala zlé duchy.⁴⁷ V Čerepovecké gubernii se nevěsta s kamarádkami během mytí šlehala věnci. Říkalo se, že ta, která dostane ránu věncem od nevěsty jako první, bude se svatbou na řadě. Zvláštním zvykem v Novgorodské oblasti bylo vmíchání vody z nevěstiny koupele do jídla ženicha a jeho rodiny, aby byla zajištěna jejich láska. Ani tato koupel se neobešla bez *pričetu* nevěsty.⁴⁸

*Не убойся, жарка баенка!
Что не туча поднимается,
Не солдатов идет армия,
Не государь идет с армией
Я иду со девицами,
Со девицами со красными.
Я недолго в бане парилась
Да уж я много с себя спарила:
Да уж я смыла, молодешенька,
С себя девью да красоту!⁴⁹*

Rozplétání nevěstiny vlasů bylo dalším oblíbeným rituálem. Dívky nevěště přepletaly jeden cop na copy dva, to totiž symbolizovalo, že se ze slečny stane již vdaná žena. Dále jí na hlavu pokládaly upletený věnec nebo korunku, což bylo později zaměněno *povojnikom*⁵⁰ (rus. *повойник*, čes. *čepec*, pokrývka hlavy u vdaných žen⁵¹).

---

⁴⁶ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 1. Москва: Международные отношения, 1995, с. 138. ISBN 5-7133-0704-2.

⁴⁷ Тамtéž, с. 139

⁴⁸ Тамtéž

⁴⁹ ДАЧНИК, А. *Баня. Очерки этнографии и медицины*, Санкт-Петербург: СПб, 2015, с. 204.

⁵⁰ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 2. Москва: Международные отношения, 1999, с. 456. ISBN 5-7133-0982-7.

⁵¹ Повойник. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=49559>.

Při *devičníke* jsme se mohli setkat také s obřadem *vykupat kust* (rus. *выкупать куст*, čes. *prodej dívčí svobody*), kdy kamarádky nevěsty vyzdobily větvičku barevnými mašlemi a očekávaly od ženicha nějaký ten rubl nebo pohoštění.⁵²

S loučením se svobodou se mnohdy pojí pojem *krasota* (rus. *красота*, předmět nevěsty, který daruje svým kamarádkám. Tímto předmětem může být například stuha, šátek nebo jakákoliv jiná věc, kterou nevěsta používala jako svobodná.) Nevěsta může *krasotu* dát své nejlepší kamarádce, sestře nebo se o ni mohou všechny kamarádky podělit.⁵³

1.7 MALČIŠNIK

Malčišnik (rus. *мальчишник*, čes. *loučení se svobodou ženicha*, poslední předsvatební obřad u ženicha) neboli také jinými slovy *molodečnik* (rus. *молодечник*), *večerina ženicha* (rus. *вечерина жениха*), *ženichov pir* (rus. *женихов пир*), *ženichovu posidelki* (rus. *жениховы посиделки*) nebo *parničnik* (rus. *парничник*).

Malčišnik probíhá v domě ženicha, kde jsou přítomni jeho nejbližší přátelé. Většinou to jsou svobodní mladíci, kteří „propíjejí“ ženichovu svobodu. V některých oblastech, např. u východních Slovanů, je přítomna i rodina. *Malčišnik* není pro všechny oblasti tak typický jako *devičnik*. Nezahrnoval ani mnoho zvyků a obřadů.

Jednou z mála povinností, kterou musí ženich splnit, je připít na svou budoucí ženu a následně rozbít sklenku.⁵⁴ Při jídle bylo zvykem zpívat svatební písně. Tak, jak si na *devičníke* dívky pohrávaly s nevěstinými vlasy, chlapci si zase vyhrávali s ženichovými vousy, a to zejména u jižních Slovanů. Pokud ženich vousy neměl, byl tento zvyk prováděn pouze symbolicky.⁵⁵

Jelikož *devičnik* a *malčišnik* probíhali většinou ve stejné dny, ženich s kamarády se vydávali na večer za nevěstou, aby se mohli společně s děvčaty pobavit a hlavně si zatančit. Bylo zvykem přinést nevěstě nějaký dar, v oblastech kde se ženich s nevěstou na *kanune braka* nenavštěvovali, posílala strana ženicha dar po poslíčkovi.

---

⁵² КУЗНЕЦОВА, Н. С. *Как свадьба сыграется, так и жизнь сложится*. Сценарий историко-познавательной игры для юношества, Челябинск: ГУК ЧОЮБ, 2008, с. 15.

⁵³ ШИНДИНА, Н. Г. *Свадьба по всем правилам*. Москва: РИПОЛ классик, 2008, с. 7. ISBN 978-5-7905-3035-7.

⁵⁴ Тамtéž

⁵⁵ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 2. Москва: Международные отношения, 1999, с. 456. ISBN 5-7133-0982-7.

Obvyklými darem byla šperkovnice s tvářenkou (rus. *румяна*), hřebínkem (rus. *гребешок*), zrcadlem (rus. *зеркало*), mýdlem (rus. *мыло*) a prstýnkou (rus. *кольца*). Někteří ženichové posílali nůžky (rus. *ножницы*), nitky (rus. *нитка*), jehly (rus. *иголка*), ke kterým přikládali rákosku (rus. *розга*) či nějakou sladkost (rus. *лакомство*). Tento dar měl nevěstě naznačit, že pokud bude pracovitá, bude ji její budoucí manžel rozmalovat sladkostmi, ovšem pokud pracovat nebude, čeká na ni rákoska.⁵⁶

---

⁵⁶ ЛИНЬ, В. *Свадьба, свадьба... Традиции, обряды, сценарии*. Москва: Аделант, 2002, ISBN 5-93642-027-2.

2 ETYMOLOGIE, SYMBOLIKA A KULTURNÍ SPECIFIKA OBŘADNÍCH PŘEDMĚTŮ

2.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Cílem této části práce je, jak už samotný název napovídá, podrobný popis obřadních předmětů, který zahrnuje etymologii, symboliku a využití daných předmětů. Jsou zde podrobně rozepsány předměty z jazyka praslovanského a všeslovanského, staroruského, východoslovanského a původně ruského. Dále jsem zde uvedla i příklady slov přejatých.

Jelikož se v této práci nachází mnoho obřadních předmětů, neuváděla jsem zde podrobné popisy všech. Ovšem pro lepší přehled je zde krátce shrnu a rozdělím.

2.2 KRÁTKÉ SHRNU TÍ LEXIKÁLNÍHO SYSTÉMU RUSKÉHO JAZYKA

Dříve než budu rozebírat jednotlivé předměty, chtěla bych zde uvést krátké shrnutí lexikálního systému ruského jazyka.

Jak je již známo, rozlohou patří Rusko k největším státům světa, proto není divu, že národní ruský jazyk je v současné době jedním z globálních jazyků světa. Ovšem než se ruský jazyk dostal do současné podoby, musel projít mnoha vývojovými fázemi.

Tím nejstarším základem pro slovanské jazyky jsou jazyky **indoevropské**. K postupnému vývoji dialektu na **praslovanský jazyk** se uvádí přibližný rok 3000 př. n. l. V této éře se objevuje i pojem **všeslovanština**, v Česku málo používaný.⁵⁷ V některých textech se tyto dva pojmy uvádějí jako synonyma, ovšem mnozí vědci je rozlišují.⁵⁸ S podobným problémem se setkáváme i v etymologických slovnících, kde se původ stejného termínu v různých slovnících liší. Období praslovanštiny se dále dělilo na ranou, klasickou a pozdní praslovanštinu, jejíž doba končí přibližně v 10. století.⁵⁹

V polovině 9. století se u Slovanů začíná objevovat první písemná a spisovná podoba, a to **staroslověnština**, která trvala přibližně jedno až dvě století a poté upadla do skupiny mrtvých jazyků. V současné době se používá termín **církevní slovanština**.⁶⁰

---

⁵⁷ REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Vydání první. Praha: Leda, 2001. s. 21. ISBN 80-85927-85-3.

⁵⁸ Пра́славянскій язык. *Славяне*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://slawianie.narod.ru/str/jazyk/prasl.html>.

⁵⁹ LAMPRECHT, A. *Praslovanština*. První vydání. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1987. s. 14.

⁶⁰ Церковнославянскій язык как поздний вариант старославянскаго. *Славяне*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://slawianie.narod.ru/str/jazyk/stsl.html>.

S církevní slovanštinou se začíná rozvíjet i jazyk **staroruský**, který můžeme najít rovněž pod pojmem **východoslovanský jazyk**. Tento jazyk byl používán přibližně do 14. století, tedy do doby, než se staroruský jazyk rozpadl na jazyk ukrajinský, běloruský a původně ruský.⁶¹ Přibližně v 10. století dochází k rozpadu i ostatních slovanských jazyků na západoslovanské, jihoslovanské.⁶²

Do **původně ruského jazyka** nebo také velkoruského jazyka patří slova nepřejatá a vytvořená již na území Ruska. Od 17. století se tyto slova začala používat i v ruském národním jazyce a užívají se dodnes společně se slovy přejatými.⁶³

2.3 PŘEJÍMANÍ SLOV

Díky přejímání je slovní zásoba u veškerých světových jazyků bohatší. Slova přejatá rozdělujeme do dvou skupin. Přejímání probíhá hlavně z jazyků cizích, ovšem děje se tak i v rámci národního jazyka, kdy se jazyk může měnit dobou, funkčně nebo v rámci nářečí.

Slova přejatá z cizího jazyka jsou ovlivněna faktory ekonomickými, politickými i kulturními. Tato slova se objevují společně s novými dobovými vynálezy a termíny, kdy je lepší nevytvářet nový význam pro snadnější dorozumění.

Pro příklad zde uvedu, jak probíhá přejímání slov v českém jazyce. Čeština se snaží dát přejatým slovům domácí podobu. Toto přejímání můžeme rozdělit podle míry přizpůsobení do několika skupin:

1. Lexikální jednotky citátové – slova s původním pravopisem i koncovkami, mnohdy i výslovností (sci-fi, fantasy).
2. Lexikální jednotky přizpůsobené částečně – jsou to slova cizí, u kterých si jiný původ může řečník uvědomit díky charakteru slova (business, marketing).
3. Lexikální jednotky zcela zdomácnělé – jsou přizpůsobené přejímajícímu jazyku natolik, že nelze poznat jejich cizí původ (tramvaj, adresa).

---

⁶¹ СУПРУН, А. Е. Древнерусский язык. *Русский филологический портал*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.philology.ru/linguistics2/suprun-89c.htm>.

⁶² Slované. *Wikipedie otevřená encyklopedie*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Slovan%C3%A9>.

⁶³ Лексика современного русского языка с точки зрения ее происхождения. *Современный русский язык*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook107/01/part-005.htm>.

4. Lexikální jednotky nadnárodní – slova, která mají řecký nebo latinský základ tzv. slova mezinárodní, zde můžeme zařadit názvy vědních disciplín (psychologie, anatomie).⁶⁴

Přejímání slov probíhá také pomocí **kalkování** neboli doslovného překladu s využitím domácích jazykových prostředků (mrakodrap). Častokrát se setkáváme i se slovy **hybridními**, která se spojují pomocí domácího a cizího jazyka (fotobuňka), mohou mít i slangové a odborné termíny.⁶⁵

Často se setkáváme i se **sémantickými** výkyvy, kdy slovo v jednom jazyce může v jazyce druhém mít úplně jiný význam, např. ruské slovo *krasnyj* (rus. *красный*, čes. *červený*).

2.4 GENETICKÝ POPIS NÁZVŮ OBŘADNÍCH PŘEDMĚTŮ

Mezi slova **praslovanská a všeslovanská** se řadí: *венок, ветка, вино, гребешок, зеркало, зерно, иголка, лакомства, мёд, мыло, нитка, ножницы, печка, посуда, розга, румяна, соль, уголь, хлеб, яблоки*.

Co se týče **Staroslověnského jazyka**, zde řadíme slovo *икона*. V této práci jsou následně zmíněná slova **staroruská**: *трапеза, платок*. **Východoslovanská**: *кольцо, пряник* a **slova původně ruská**: *водка, матица*. Je zde upomenuto i slovo *монета*, jež bylo přejato z jiného slovanského jazyka, a to z polštiny.

Poslední skupina zahrnuje slova **přejatá z neslovanských jazyků**, a to zejména *бусы* (přejato z arabského jazyku), *чай* (přejato z turkotatarského jazyku), *корона* a *лента*, jejichž původ je německý. U slova *повойник* nebyl původ nalezen.

---

⁶⁴ KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z., *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995, s. 100. ISBN 80-7106-134-4.

⁶⁵ Tamtéž, s. 101

2.5 SLOVA VŠESLOVANSKÁ A PRASLOVANSKÁ

2.5.1 Ветка

Pojem *ветка* je zdobnělinou slova *ветвь*, které bylo vytvořeno z podstatného jména *ветвь*, a patří ke slovům všeslovanským. Díky tomuto slovu byly utvořeny i další slovanské výrazy např. čes. *větev*, ukr. *вимь*, bulh. *вѣтка* pol. *witwa*.

Hlavní symbolikou této dřevnaté části stromu je růst a vegetace, ovšem každá větev, ať už byla rozkvetlá, zlomená, listnatá, jehličnatá, mohla symbolizovat i něco navíc. Jejich použití se také lišilo. Např. listnaté větve se daly použít pro ozdobu domu, jídla, ale i svatebních hostů. Jehličnatá větev se často dávala na plot, aby ostatní viděli, že se v domě koná svatba. Při pozývání hostů na svatbu s sebou rodina nosila větev z ovocného stromu. Větve se často pojí i se symbolikou stromu života, který vyjadřuje dokonalost a harmonii.

Dívky rády používaly větev i jako ozdobu do vlasů nebo k věštění, např. dávaly větev do vody nebo mokrého písku a čekaly, zdali rozkvetne.⁶⁶

Nejoblíbenější větve byly z břízy, symbolizovaly čistotu a pořádek. V období svátků se jimi zdobily kostely, v Jurjevův den i domy.

Větve měly za úkol chránit od blesků, hromobití, požárů, proto musely být součástí každé domácnosti. Lidé je ukládali na střechu, do podkroví nebo za ikonu. Na polích je zapichovali do země, aby odehlnaly ptáky a hmyz. Dalším úkolem větve bylo chránit od nemocí, proto si je lidé dávali do podpaží nebo přišívali k oblečení. Věřili také v to, že když nemocného obloží větvemi, přejde veškerá bolest do větví.⁶⁷

---

⁶⁶ Tamtéž, s. 366.

⁶⁷ Tamtéž, s. 364.

2.5.2 Венок

Pojem byl vytvořen pomocí staroslovanského sufixu *ѡкъ*, který je dnes nahrazen sufixem *ок*. Podle krátkého etymologického slovníku bylo slovo přejato od výrazu *вѣнь* neboli *венец*. Podobné výrazy jsou čes. *vínek*, pol. *wianek*, ukr. *вінець*.

Věnce jsou nejraději vyráběny ze suchých větviček, různě barevných kytek, slámy nebo také z papíru a látek. Jsou zdobeny kamínky, stuhami, pavími péry, korály a mnoha dalšími předměty.⁶⁸

Můžeme se setkat s několika druhy věnci jako je *pogrebalnyj* (rus. *погребальный*, čes. *pohřební*), *žatvenyj* (rus. *жатвенный*, věnec vyráběný z klasu). Tento věnec symbolizuje konec žní a bohatou úrodu. Všechny slovanské státy, kromě Rusů a Bulharů si v období žní tento věnec společně s posledním snopem brali domů a uchovávali si jej pro další období.

Dalším druhem je věnec *kupalskij* (rus. *купальский*, čes. *kupadelný*), který dívky používaly k hrátkám v období kupadelných neboli svatojánských svátků. Dívky si vyrobily věnec a na konci tohoto svátku se jej snažily různými způsoby zbavit, házely je do vody, na strom nebo je pálily. Věnce jsou nezbytnou součástí také pro věštění, obřad koupání nevěsty před svatbou nebo i mnoho církevních svátků.

Mladé dívky začínaly věnce nosit již od věku, kdy byly připravené se vdát. Tyto věnce symbolizovaly na hlavě dívky jejich čistotu neboli panenství, proto věnce nesměly nosit již vdané ženy nebo vdovy.

Vážnou roli měl věnec svatební, který společně s ostatními obřadními předměty kruhového tvaru, symbolizuje sňatek. V den svatby jsou věnce pokládány na hlavu nejen nevěstě, ale někdy i ženichovi, mohou být nahrazeny i krásnou zdobenou korunou. Novomanželům jsou sundány až po církevním obřadu nebo svatební hostině, poté byl věnec nevěsty zaměněn pokrývkou hlavy pro vdané ženy neboli čepcem.⁶⁹

Do svatebních věnců byly přidávány předměty, které pro novomanžele symbolizovaly lásku, zdraví, bohatství. Byly to především kousky česneku, cibule,

---

⁶⁸ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 1. Москва: Международные отношения, 1995, с. 314. ISBN 5-7133-0704-2.

⁶⁹ Тамtéž, str. 322

chleba nebo i mince a prstýnky. Věnce nevěsty se po svatbě mnohdy uchovávaly a věšely vedle obrazu, často byly využívány pro léčení a magické účely.⁷⁰

2.5.3 Вино

Krátký etymologický slovník uvádí všeslovanský původ slova přejatý z latinského *vinium*. Jsou zde dvě teorie. První, slovo vzniklo jako termín starostředomořský. Druhá, slovo je etymologicky svázáno s *вѣтъ* (čes. *vít*) a *вѣтвь* (čes. *větev*). Jeho původní význam byl *виноград* (čes. *vinná réva*). Další vzniklá slova jsou čes. a slov. *víno*, bulh. *вѣно*, pol. *wino*.

Tento alkoholický nápoj je symbolem zdraví a života. Důležitou roli hraje při církevních obřadech, kde se červené víno proměňuje v krev Ježíše Krista.⁷¹

V ruských předsvatebních a svatebních obřadech bylo víno častým darem mezi rodinami. Bylo také oblíbenou součástí pohoštění jak u nevěsty, tak u ženicha. Víno sloužilo jako uvítací nápoj novomanželů v domě nevěsty. Sklenici vína pil první ženich, poté nevěsta, která zbytek vína prskla na stěnu domu. V domě ženicha měla nevěsta za úkol vínem pokropit dveře. Umytím rukou ve víně s vodou se snoubenci chránili od veškeré magie.⁷²

2.5.4 Гребешок

Podle krátkého etymologického slovníku ruského jazyka N. M. Šanského, V. V. Ivanova, T. V. Šanské⁷³ se pojem přiřazuje ke všeslovanskému jazyku. Slovo je zdrobnělinou ruského *гребень*, které je odvozeno ze staroruského *grebti* neboli česky hrabat. Etymologický slovník M. Fasmera však poukazuje na původ praslovanský od slova *greby*. Další odvozené výrazy srboch. *гребѣн*, čes. hřeben, slov. *hrebeň*, ukr. *гребінь*.

Hřeben, jeden z ostřejších předmětů, využívaný k rozčesávání vlasů nebo na tkalcovské práce, byl symbolem ženského osudu a energie. Tak, jak stuha a prstýnek,

---

⁷⁰ ГУРА, А. В. Венки Свадебный . *Словарь Дома Сварога*. [online]. [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <http://pagan.ru/slowar/viewlink/slowar-w,wenokswadebnyj0.php>,81.

⁷¹ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 1. Москва: Международные отношения, 1995, с. 373. ISBN 5-7133-0704-2.

⁷² Tamtéž

⁷³ Dále jako krátký etymologický slovník

může být symbolem i dívčího věštění. Patří mezi častý dar přinášený ženichem nebo *svatom*.

Hřeben mohl být vyroben ze dřeva, kostí nebo kovů, ty dražší bývaly zkrášené různými vzory nebo kamínky.⁷⁴

Tento předmět byl také často používán v dívčím věštění. Dívky si hřebínek dávaly buď pod polštář a čekaly, že se jim bude zdát sen o jejich vyvoleném, nebo za okno a *prigovorivali* „*Суженый-ряженый, приходи голову чесать!*“⁷⁵ Jeho úkolem bylo také chránit před zlými silami.

V některých státech východního Ruska nesměli nechávat hřeben na viditelných místech. Dívka po rozčesání vlasů hřeben pečlivě zabalila do šátku a uložila na tajné místo. Novým hřebenem nejprve česali zvířata, aby se zuby později již nelámaly. Pověřiví lidé chtěli uchránit zvířata od nemocí, proto o svátcích vynášeli ven tkalcovské věci včetně hřebenů. Nebylo vhodné hřeben půjčovat nebo se cizím česat.⁷⁶

2.5.5 Мёд

Tento všeslovanský pojem se u Slovanů používá ve dvou významech. V prvním je med hustá tekutina vytvářená včelami. Ve druhém významu jde o lehký alkoholický nápoj vyráběný z medu. Slovo má indoevropský charakter. Je příbuzné lit. *medus* a staroprus. *meddo*. Další podobné formy jsou čes. *med*, ukr. *мід*, pol. *miód*, staroslovan. *медъ*.

Med byl již od pradávna považován za pokrm Bohů, říkalo se mu také elixír života. Symbolizuje nesmrtelnost, plodnost, zdraví, blahobyť, krásu, štěstí a sladkost života.⁷⁷

Aby novomanželé dosáhli sladkého společného života a mnoha dětí, přimíchávali jejich rodiče med v průběhu svatebních i předsvatebních obřadů do mnoha jídel, nechyběl ani samostatně při *trapéze*, kde si ho hosté mohli dát např. s chlebem. V domě ženicha uvítala matka svou snachu lžící medu. V některých slovanských státech

---

⁷⁴ Жизнь хорошо. *Гребень символ везения, как выбрать гребень-оберег*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://kak-sdelat-mne.ru/greben-simvol-neverojatnogo-vezeniya/>.

⁷⁵ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 1. Москва: Международные отношения, 1995, с. 541. ISBN 5-7133-0704-2.

⁷⁶ Тамtéž, s. 542.

⁷⁷ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 3. Москва: Международные отношения, 2004, с. 208. ISBN 5-7133-1207-0.

se při stěhování do nového domu mazaly medem všechny čtyři kouty místnosti, a to pro sladký život v novém domě. Matky svým dcerám mazaly rty medem nebo jim připravily medovou koupel, aby je měly lidi rádi a se zalíbily chlapcům.⁷⁸

Med byl přidáván do kaše zvané *kuša* nebo *kolivo*. Děly se z něj také alkoholické nápoje nebo *syta* (rus. *сыта*, rozvařený med ve vodě, používán při výrobě sladkostí⁷⁹), byl přidáván i do piva.

Medové pochoutky byly typické pro mnohé velké křesťanské svátky. Na vánoce nesměl chybět mezi dvanácti povinnými pokrmy. O velikonočních svátcích, zejména na Škaredou středu, se pekly *chresty s makom*, které se mazaly medem (rus. *хресты с маком*, čes. *jidášky*). Ve dnech sv. Jekateriny, Varvary, Charlampija, Čtyřiceti mučedníků, pekly rodiny koláčky s medem, které se rozdávaly dětem nebo sousedům. Někdy je rodiny nechávaly jako oběť na střeše, poličce nebo vratech.⁸⁰

Na léčení bolesti v krku, popálenin a dalších ran lidé používali med, který byl rok uchovaný od štědrovečerní večeře. Med měl za úkol chránit od zlých sil nebo uštknutí hada, proto lidé dávali kousek chleba s medem i zvířatům.⁸¹

2.5.6 Печка

Slovo je zdobnělinou podstatného jména *печь*. Podobně jako slova *нить* nebo *власть* bylo slovo *печь* vytvořeno pomocí sufixu *ть*, podle etymologického slovníku M.Fasmera, od praslovanského slova *pektь*. Krátký etymologický slovník poukazuje na původ všeslovanský. M. Fasmer uvádí i další slovanské výrazy jako ukr. *пич*, čes. a slov. *pec*, pol. *piec*.

Pec je základem pro zdroj tepla a světla domova. Nejvíce času u pece trávily ženy, proto je symbolika spjatá např. s ženským lůnem a mateřstvím, ale váže se i k ženským povinnostem, jako je zajištění jídla jak pro rodinu, tak zvířata, stará

---

⁷⁸ Тамтэж, s. 210

⁷⁹ Сыта. *Википедия свободная энциклопедия* [online].[cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Сыта>.

⁸⁰ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 3. Москва: Международные отношения, 2004, с. 208. ISBN 5-7133-1207-0.

⁸¹ Тамтэж, s. 210

se o pohodlí domova a pohostinnost. Oheň v peci je symbolem životní energie, zatímco komín a dým vycházející z něho souvisí s nadpozemským světem.⁸²

Místo na peci bylo oblíbeným pro odpočinek a spánek. Dalo by se říci, že pec někdy sloužila jako „vrba“, lidé k ní mluvili, svěřovali se jí, nevěsta zde i *pričityvala*. Se slovem pec se často setkáváme ve svatebních písních a ostatních folklorních textech.

Jako s většinou domácích předmětů, tak i s pecí souvisely pověry a věštění, např. aby se snoubenci vyhnuli v budoucím životě smutku, nesměl nikdo při zasnubách k peci chodit. Při návštěvě tchýně se nevěsta dotkla pece, pokud byla teplá, znamenalo to šťastný život, pokud studená tak naopak špatný. O svátcích dívky nahlížely do pece a čekaly, že se jim zjeví jejich milý. Když někdo odcházel z domu, zakrývali pec záclonkou, aby se dotyčnému na cestě dařilo, to samé prováděli i při bouřce, aby se jim do domu nedostaly nějaké zlé síly.⁸³

V nemocech a nachlazeních lidé na vyhřáté peci zahřívají nemocná a bolestná místa, dokonce k léčení používali popel, který smíchávali s vodou nebo solí. V domě bývalo pecí více, proto mělo léčení popelem větší účinek, když se smíchal nejméně ze tří pecí, někdy si nemocní chodívali půjčovat popel i k sousedům.⁸⁴

2.5.7 Уголь

Slovo je indoevropského charakteru, to znamená, že již v období indoevropských jazyků se objevoval stejný význam slova, např. staroindické *āṅgāras*, což v překladu znamená všeslovanský pojem *уголь*. Slovo postupně vznikalo z výrazů *oglb* – *узьль* – *уголь*. V ostatních slovanských jazycích se setkáváme s pojmy čes. *uhel*, slov. *uhol*, pol. *węgiel*, bulh. *въгъле*.

Uhel sloužil zejména jako talisman nebo magický předmět, který bránil od uhranutí neboli začarování zlým pohledem.⁸⁵ Proto jej považujeme za symbol ochrany, který lidé měli doma vždy po ruce při nečekané návštěvě nebo který si brali na místa, kde by se mohlo objevit zlo. V lidových písních symbolizoval bohatství.

⁸² Печь. *Энциклопедия символики и геральдики*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.symbolarium.ru/index.php/%D0%9F%D0%B5%D1%87%D1%8C>.

⁸³ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 4. Москва: Международные отношения, 2009, с. 43. ISBN 5-7133-0703-4.

⁸⁴ Печь лечит. *Glenrich*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://glenrich.ru/stati/pech-lechit.html>.

⁸⁵ Uhranutí. *Wikipedie otevřená encyklopedie*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Uhranut%C3%AD>.

Tento černý předmět byl jedním z dalších oblíbených v dívčím věštění. Mohl dívkám napovědět, kdy se vdají, jakou barvu vlasů bude mít jejich milý. Předpovídal i ty smutnější události jako smrt, nemoci. Během tzv. svatebních her, kde se mnohdy prováděly menší výtržnosti, mohla matka ženicha pohostit svou snachu těstovou taštičkou naplněnou uhlím.⁸⁶

2.5.8 Хлеб

Tento pojem se řadí ke všeslovanskému jazyku, ovšem hovoří se o přejímání z gótského „*hlaifs*“ a starohornoněmeckého „*hleib*“. Proto není vyloučen původ jak slovanský, tak i německý. Současná forma vznikla ze staroruského slova *хлѣбъ*.⁸⁷ S podobnými formami tohoto slova se můžeme setkat například u ukr. výrazu *хліб*, pol. *chleb*, slov. *chlieb*, čes. *chléb*, bulh. *хляб*.

Tento produkt vyráběný z vody a mouky, kvasnice a soli je při obřadech velice oblíbený. Chléb vyjadřuje symbol blahobytu a štěstí, zdraví, plodnosti, proto není divu, že se jím rodiny ženicha a nevěsty obdarovávaly. Vyjadřuje také vztah mezi lidmi a bohem, mezi živými a mrtvými. Lidé kladli chléb na stůl před ikonami v červeném úhlu. Chleby byly připravovány pro různé svátky a obřady jako velikonoční, vánoční, smuteční a hlavně svatební.⁸⁸

Chléb byl součástí všech předsvatebních obřadů až do konce samotné svatby. Byl zdoben různými obrazci a má několik tvarů. Tím nejtypičtějším je kulatý chléb se vzorem slunce, dále pletený, oválný a děravý chléb, který je podobný některým svatebním předmětům (věnci, prstenu).⁸⁹

Bylo zakázáno podávat chléb přes práh, chléb se nesměl dojídat za jiného, nesmělo se jíst za něčími zády, nechávat nedojedený chléb na stole, hrát si s chlebem nebo do něj strkat. Pokud někomu upadl drobek na zem, bylo nutné jej zvednout, políbit

⁸⁶ТОЛСТОЙ, Н. И. Славянские древности: *этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 5. Москва: Международные отношения, 2012, с. 350. ISBN 978-5-7133-1380-7. Тамtéž, с. 606

⁸⁷ Zde a dále bude původ slov čerpán z těchto etymologických slovníků: ШАНСКИЙ, Н. М., ИВАНОВ, В. В., ШАНСКАЯ, Т. В. *Краткий этимологический словарь русского языка*. Третье издание. Москва: Просвещение, 1975, с. 543. ФАСМЕР, М. *Этимологический словарь русского языка*. В 4 тт. Том 1-4. Москва: Прогресс, 1986.

⁸⁸ ТОПОРКОВ, А. Л. Хлеб. *Словарь Дома Сварога*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://pagan.ru/slowar/h/hleb0.php>.

⁸⁹ ТОЛСТОЙ, Н. И. Славянские древности: *этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 5. Москва: Международные отношения, 2012, с. 431. ISBN 978-5-7133-1380-7.

a poprosit o odpuštění. Na dluh se nesměl dávat celý chléb, jinak by s ním odešel i blahobyt domu, proto se vždy odřezal kousek, který doma zůstal. Péct se nesmělo ve velké svátky.⁹⁰

2.5.9 Хлеб-соль

Tento kulatý bochník se solničkou uprostřed, pod českým názvem chléb-sůl, má stejnou symboliku jako samotný chléb, navíc zde můžeme přidat symboliku čistoty a svátosti. Sůl zde byla přidána, aby chránila od zlých sil.⁹¹

Toto spojení můžeme rozdělit na verbální a předmětné. Předmětně bylo používáno při rodinných a slavnostních obřadech nebo věštění. Chléb-sůl musel být položen na stůl jako první, poté následovalo ostatní jídlo. V některých rodinách pokládali na stůl jen kousky chleba posypané soli. Verbálně se používá ve folkloru, v pohádkách, písničkách v *pričetach* nevěsty. „*За хлеб, за соль – вам, родителю!*“⁹²

Pohoštěním chlebem-solí rodiny vyjádřily svou důvěru a přátelství. Těmito pokrmy se navzájem vítaly, také po obědě si daly kousek pro štěstí. Urážlivým bylo odmítnout tento pokrm. Chleb-sůl byl přinášen společně s ikonou a se svíčkou a jak už bylo zmíněno, při *obručení* dostali snoubenci chlebem-solí a ikonou požehnání od svých rodičů.⁹³

2.5.10 Яблоки

Zde se také setkáváme s indoevropským charakterem. Do slovanských jazyků slovo pramenilo, podle krátkého etymologického slovníku, ze všeslovanského pojmu *ablъko*, ovšem podle etymologického slovníku M. Fasmera je slovo *ablъko* praslovanské. Z původního výrazu se dále vyvinulo čes. *jablko*, bulh. *ябълка*, ukr. *яблуко*, slov. *jábolko*.

Jablko je symbolem lásky, zdraví, krásy, manželství a zejména plodnosti. O svatební noci si novomanželé jedno jablko dávali pod peřinu a další pak rozpúlili a snědli, aby měli hodně dětí.

---

⁹⁰ Tamtéž, s. 415.

⁹¹ Tamtéž, s. 434.

⁹² Tamtéž, s. 435.

⁹³ Tamtéž, s. 436.

Jablko bylo součástí nejen mnoha obřadů, ale i obřadních písní a textů. Je častým motivem také v pohádkách, kde může způsobit smrt, krásu, přeměnu, zakletí. Tento druh ovoce patřil i k předmětům, pomocí nichž si dívky mohly předpovědět svého milého, byl také ozdobou a součástí slavnostních a svatebních pokrmů. Rodiny si často jablka přinášely jako dary nebo se jimi v předsvatebních obřadech pohošťovaly. Když chtěla dívka mládenci dát najevo svou lásku, darovala mu jablko a naopak, pokud dívka na *svatovstve* přijala od chlapce jablko, vyjádřila mu souhlas se svatbou.

Ve slovanských státech považovali jablko za léčebný předmět, avšak každý stát jej mohl používat k léčení jiných věcí, např. Rusové k léčení bradavic, Poláci si jablka nechávali světit, pokud jej posvětili v den sv. Blažeje, sloužilo k léčení hrdla, v den Stefana pomáhalo od bolesti zubů.⁹⁴

---

⁹⁴ Tamtéž, s. 610

2.6 SLOVA STARORUSKÁ

2.6.1 Трапеза

Slovo je přejato z řeckého *τράπεζα*, pojem byl používán již v 11. století. Slovo můžeme do češtiny přeložit jako stůl nebo *čtyřnožka*.⁹⁵ Dalšími přejatými výrazy jsou např. srboch. *trpèza*, rusko-církevněslovansky *тpанèза*, *тpьпèза*. Pojem je významově obsáhlejší, může být vyjádřen i jako stůl s jídlem a pitím nebo oltář.

Trapeza se připravovala pro určitý počet lidí. Může být chystána ke klasickému obědu nebo večeři ale zejména k svátkům a oslavám. Se slovem se pojí i slovesa *trapezovat'* (rus. *тpанèзovat'*, čes. *jíst za stolem*).

Trapeza mohla sloužit k rodinnému i přátelskému posezení, mnohdy se zde uzavíraly dohody mezi lidmi, využívána byla také v církvi u přípravy svátosti eucharistie.

U stolu se musela dodržovat určitá nařízení. Umýt si ruce, jíst v přítomnosti všech, pomodlit se před a po jídle, nemluvit během jídla. Při slavnostní trapéze musel být stůl hezky vyzdoben a pokryt slavnostním ubrusem, účastníci se museli hezky obléct, někdy drželi i celodenní půst, nesměli vstávat od stolu, mluvit o vlčích nebo zmijích. Vyzkoušet se muselo každé jídlo a nutné bylo všechno dopít a sníst. V některé sváteční dny bylo zakázáno používat příbor, zejména nůž, aby obětnímu beránku nebo kuřeti nebyly zlomeny kosti. Trapeza nemusela být vždy v domě, za teplého počasí se chystala i venku.⁹⁶

Slavnostní tabule byla bohatá, nesměl chybět kvalitní alkohol, dobré maso, různé druhy kaše, chléb. Aby byla v dalším roce hojná úroda, dávali na stůl všechnu vypěstovanou úrodu v domácnosti. U každého slovanského národa se mohla *trapeza* trochu lišit. Také záleželo na tom, pro jaký konkrétní svátek nebo oslavu je pohoštění chystáno.⁹⁷

---

⁹⁵ REJZEK, J. Český etymologický slovník. Vydání první. Praha: Leda, 2001, s. 670. ISBN 80-85927-85-3.

⁹⁶ ТОЛСТОЙ, Н. И. Славянские древности: *этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 5. Москва: Международные отношения, 2012, с. 310. ISBN 978-5-7133-1380-7.

⁹⁷ Tamtéž, s. 311

2.7 SLOVA VÝCHODOSLOVANSKÁ

2.7.1 Кольцо

Etymologický slovník M. Fasmera řadí slovo k církevněslovanským, v krátkém etymologickém slovníku patří k slovům východoslovanským. Vzniklo ve 14. století. *Кольцо* je vytvořeno jako zdrobnělina slova *коло*. V českém překladu se setkáváme s pojmem *prsten*.

Předmět, který nemá začátek ani konec, symbolizuje nekonečnost, začátek nového života, manželství, zasnuby, božství, přátelství, chrání od zlých sil. V dívčím věštění je i symbolem bohatství.⁹⁸

S prstenem se setkáváme již při *obručení*, někdy tomu bývá i při dřívějších předsvatebních obřadech. Ženich vyjadřuje svůj zájem o danou dívku a očekává, zdali nevěsta prsten přijme, někdy jej musela přijmout z donucení rodičů.

Prsteny si prošly mnoha vzhledovými úpravami od kovových, kamenných slaměných až po stříbrné, těmi nejcennějšími byly zlaté se zdobením kamene.

Prsten sloužil i k léčení, přidávali jej do vaření různých bylin, do koupele nebo pokládali na bolavá místa. V některých státech jihovýchodní Evropy se snažili od zla a nemocí uchránit prstenem i dobytek, např. přes prsten dojili krávu, aby se v mléce neobjevila krev.⁹⁹

V dívčím věštění si dívky uložily prsteny do kolečka, doprostřed položily ptáčka. Ta, jejíž prsten si pták vybral, se do roka vdá. Dalším je příklad, kdy si dívky dávaly *кольцо* na prsteníček u nohy a čekaly, že se jim o jejich milém bude zdát sen. Takových podobných věštění existovalo mnoho.¹⁰⁰

---

⁹⁸ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 2. Москва: Международные отношения, 1999, с. 563. ISBN 5-7133-0982-7.

⁹⁹ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 2. Москва: Международные отношения, 1999, с. 564. ISBN 5-7133-0982-7.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 565.

2.8 SLOVA PŮVODNĚ RUSKÁ

2.8.1 Матица

Jak už bylo v této práci zmíněno, matice je trám spojující stěny domu. Slovo vzniklo pomocí sufixu *ица* z podstatného jména *мать*. V dialektu se matice objevovala pod pojmem *матка*. Dalšími výrazy pro matici jsou ukr. a běl. *сволок*, srbs. a bulh. *зреда*.

Matice určovala hranici mezi vnitřním a vnějším světem. Mezi její další symboly patří začátek něčeho nového. Matice symbolizovala také bohatství a plodnost, ale jen tehdy, když ji po stranách posypali zrnky pšenice a chmele.¹⁰¹

Matice byla oporou domu, držela na sobě celý strop. Rozdělovala dům na dvě části, vrchní a spodní, také vyznačovala přední a zadní část domu. To souviselo s tím, že neznámý host si při návštěvě sedl na lávku u vchodu a čekal na pozvání hostitele, až poté mohl projít za maticí. V domě mohly být až tři matice.¹⁰²

Po uložení matic se dávala do červeného koutu větev břízy, která měla chránit od zla a přinést rodině štěstí. Jedním ze zvyků bylo přivázat kožich lýkem uprostřed matice, tuto činnost prováděli většinou dělníci. Do kapes kožichu byly dány různé předměty, zejména jídlo, poté lýko usekli, dole pod maticí kožich chytli a vše, co v něm bylo, snědli. K trámu vázali také chléb a sůl, aby lidé v domě neměli nouzi o jídlo. Pro teplo domova obmotávali matici šátky nebo utěrkami. Po kompletním zakončení práce se všichni vydali na projížďku na koni, kde si vesele vyzpěvovali, aby celá vesnice věděla, že je matice položena.¹⁰³

Dalo by se říci, že místo pod maticí je hlavní bod domu, kde se dostává požehnání od rodičů, mnohdy slouží i pro dívčí věštění. S maticí se pojí obřad *svatovstva*, který je podrobněji popsán v první části práce.

---

¹⁰¹ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 3. Москва: Международные отношения, 2004, с. 202. ISBN 5-7133-1207-0.

¹⁰² Тамtéž

¹⁰³ Тамtéž

2.8.2 Водка

Podle krátkého etymologického slovníku je slovo přiřazeno do skupiny současně ruských slov a vzniklo pomocí sufixu *ka* ze slova *вода*, ovšem je zde zmínka i o tom, že slovo mohlo vzniknout jako zdvojnásobení z pol. *wóda*. V Česku bylo slovo pouze transliterováno na vodka, ovšem můžeme si povšimnout, že původně ruské slovo *водка* si s běloruským výrazem *гарэлка* a ukrajinským *горілка* nejsou podobné i přesto, že se tyto tři státy společně dělily o jeden východoslovanský jazyk.

Ruská vodka se vyráběla z ječmene, pšenice nebo rýže a patří mezi tvrdé alkoholické nápoje. V předsvatebních obřadech se vodka objevuje především při návštěvách rodin ženicha a nevěsty a je součástí *trapezy*. Někdy bývá nahrazována rakijí nebo vínem. Vodku s sebou často nosili *svaty*. I děvčata si ráda dala panáka vodky při obřadu *бани*. Tento oblíbený nápoj se pil při každé příležitosti. Ať už to bylo při stavění domu, úspěšném uložení matic, nebo prodeji zvířat a zboží. Někdy ani nebylo potřeba příležitosti a vodka se pila jen tak pro radost.

Tato tekutina byla vhodná i pro léčbu srdce, ušních a zubních bolestí. Zvláštní byla léčba žaludku, kdy do vodky rozpouštěli špinu z prahu a hlínu odloupenou z pece.¹⁰⁴

2.9 SLOVA PŘEJATÁ

2.9.1 Лента

Toto slovo bylo v 18. století přejato z německého pojmu *linte*, ovšem etymologický slovník M. Fasmera uvádí přesnější původ, a to z nové horní němčiny. M. Fasmer zde také poznamenává, že první zmínka o slově pochází již ze 17. století, kdy byl používán výraz *лунта*. S podobnými výrazy se můžeme setkat, např. u niz. a lot. *lint*. V češtině objevujeme pojem stuha.

Symbolika stuhy se mohla lišit barvou, počtem nebo umístěním. V copu dívky vyjadřovala čistotu, panenství nebo jeli dívka už zadaná.

Lenta byla důležitou ozdobou mnoha věcí jak už zmíněného dívčího copu, tak i věnců. V kostelích měla svou roli při svátečních dnech, příkladem může být svátek

---

¹⁰⁴ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 1. Москва: Международные отношения, 1995, с. 394. ISBN 5-7133-0704-2.

sv. Trojice, kdy se zdobily větve břízy. Na *devičníke* dívky vyplétaly stuhu z nevěstina copu a jedna z nich si stuhu ponechala. Stuha sloužila i jako jeden z dalších předmětů k věštění.¹⁰⁵

Oblíbenou barvou stuhu byla červená, ta symbolizovala čestnost. Zdobila zejména sváteční pokrmy jako chléb, láhev vína. Při svatebním obřadu nesměla chybět jako ozdoba na slavnostním oblečení každého hosta. Tou méně oblíbenou barvou stuhu byla černá vyjadřující smutek. V některých částech Smoleňské oblasti k vyjádření smutku používají i bílou stuhu.¹⁰⁶

2.9.2 Чай

Slovo vychází ze severočínského *čhā*. V Rusku bylo v 18. století převzaté z turkotatarského *chai*, tento pojem si od Rusů vypůjčily i jiné slovanské státy. Češi slovo pouze transliterovali na čaj.

Symbolika čaje byla typická především pro asijské státy. Tam je čaj symbolem meditace neboli rozjímání a koncentrace.¹⁰⁷ Dá se říci, že pro ruské státy je symbolem pohostinnosti a společenství.

Posezení u čaje mohlo probíhat při svátečních dnech nebo při očekávání vzácných hostů. U těchto příležitostí se většinou čaj podával po *trapéze* společně s cukrovinkami. Někdy lidé k vaření čaje nepotřebovali důvod a vařili jej jen tak pro radost a chuť. Rusové mají ve zvyku pít čaj na mnoho způsobů, tím klasickým je příprava s cukrem, citronem, medem, zavařeným ovocem, alkoholem, méně obvyklou variantou je čaj se smetanou.

Chloubou ruských čajových dýchánek je příprava čaje v samovaru, který je uložen uprostřed stolu nebo poblíž hospodyně, aby nemusela zbytečně od hostů odcházet. Pokud se hosté paní domu zamlouvali, zalila jim šálek čajem do plna a stále se ptala, zdali může dolít.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 3. Москва: Международные отношения, 2004, с. 96. ISBN 5-7133-1207-0.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 97

¹⁰⁷ Чай. *Энциклопедия символики и геральдики* [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.symbolarium.ru/index.php/Чай>.

¹⁰⁸ Чай в России. *Википедия свободная энциклопедия* [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Чай_в_России.

K oblíbeným čajům se řadily především bylinné druhy, zejména černý a zelený. Lidé si rostliny mohli sami nasušit a později je použít i pro lékařské účely, např. k léčení jizev, popálenin nebo i nachlazení.¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ Чай. *Википедия свободная энциклопедия* [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Чай#>.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnovala především ruským předsvatebním obřadům, předmětům a tradicím, které jsou s těmito obřady svázány. Cílem první části bylo výstižně a srozumitelně popsat předsvatební obřady, jejich účastníky a tradice, které se s nimi pojí. Cílem druhé části byla analýza obřadních předmětů.

K výběru tohoto tématu mě lákalo přiblížení a objasnění některých starodávných obřadů a tradic. Mohla jsem zde také nahlédnout do ruských reálií z jiného úhlu pohledu. Díky různým slovníkům jsem rozšířila své znalosti jak z oblasti etymologické, tak i kulturní.

Při práci jsem vycházela především z ruských zdrojů. Využívala jsem etymologické a výkladové slovníky a zejména etnolingvistický slovník v pěti dílech od N. I. Tolstého.

Práce byla rozdělena do dvou částí. V první části jsem se věnovala tradičnímu ruskému předsvatebnímu obřadu, kde jsem podrobně analyzovala obřady typické nejen pro Rusko, ale i ostatní slovanské státy. Obřady jsem vypsala v pořadí, jak jdou za sebou.

V této části práce jsem se setkala s neznámými pojmy, které jsem se snažila přeložit nebo definovat. Překvapilo mě velké množství tradic, příkazů a zákazů, které jsou s těmito obřady spojeny. Lze také konstatovat, že ruský národ je pověřivý a schopný zapojit do svých obřadů všelijaké předměty, nebo jak tomu bylo v dívčím věštění, i slova. Zjistila jsem, že do těchto obřadů je zapojeno velké množství účastníků, kde má každý z nich svou funkci, ovšem nejdůležitější slovo mají vždy rodiče snoubenců, podle kterých se vše řídí.

Druhá část byla zaměřena na etymologii, symboliku a využití obřadních předmětů. Slova jsem rozdělila do skupin podle jejich původu. Zařadila jsem zde celkem 32 obřadních předmětů, z toho 16 jsem podrobně analyzovala.

Většina slov se řadí ke skupině všeslovanským a praslovanským, což znamená, že tato slova se rozvíjela již několik tisíc let před našim letopočtem. Jsou zde i slova přejatá z neslovanských jazyků, a to z arabského, jenž se řadí k semitským jazykům, turkotatarského, který patří do rodiny altajských jazyků a německého neboli germánského jazyka. Setkala jsem se zde s problémem, kdy nebyl původ slova v etymologických slovnících nalezen (*новыйник*) nebo se jejich názory rozlišovaly (*водка*).

V této části práce jsem také dospěla k závěru, že symbolika se často pojí s člověkem nebo situací, pro jakou je předmět využíván. Většina těchto předmětů je nezbytná zejména pro dívky a jejich věštění nebo pro lékařské účely. U některých předmětů není symbolika přesně definována, přesto jsou tyto předměty pro předsvatební obřady důležité.

Tato práce nabízí možnosti pro další pokračování v tématech svatebních a posvatebních obřadů, se kterými se pojí mnoho jiných předmětů a tradic. Myslím si, že výše uvedené cíle v této bakalářské práci byly splněny.

РЕЗЮМЕ

Тема нашей бакалаврской работы – **традиционный русский свадебный обряд**, исследуемый с этнолингвистических и лингвокультурологических позиций. Русский свадебный обряд включает в себя несколько элементов, или этапов: предсвадебные, свадебные и послесвадебные обряды. В нашей работе мы обратимся к **предсвадебным обрядам**.

Следует заметить, что в настоящее время предсвадебные традиции и обряды уже не имеют такого широкого распространения, как это было раньше. Хотя они сохраняются до сих пор, большинство молодых пар следуют своим собственным правилам, а не старинным обычаям, когда обо всём договаривались родители. И первая причина, по которой я обратилась к изучению предсвадебных обрядов, заключается в стремлении глубже узнать особенности старинных обрядов, традиций, поведения людей.

Вторая причина заключается в том, что я живу в пограничной области – между Чехией, Польшей и Словакией. Как известно, эти государства, так же как и Россия, являются славянскими. Благодаря использованию словаря «Славянские древности» я смогла узнать не только о русских традициях, но и о традициях, бытовавших на той территории, где я выросла и постоянно живу.

Данная работа имеет две основные **цели**. Первая цель заключается в подробном описании русских предсвадебных обрядов и связанных с ними традиций, участников, предметов, запретов и обязанностей. Вторая цель – описание символики, употребления обрядовых предметов и этимологии этих слов.

Основным **материалом работы** послужили этнолингвистические словари под редакцией Н. И. Толстого. В первой части использованы также «Толковый словарь живого великорусского языка» В. Даля, толковые словари Д. Н. Ушакова, С. А. Кузнецова; книги Т. Еркоевой «Русская свадьба», Н. Г. Шиндиной «Свадьба по всем правилам», Н. С. Кузнецовой «Как свадьба сыграется, так и жизнь сложится».

Во второй части использованы этимологические словари Н. М. Шанского, М. Фасмера, а также интернет-ресурсы – прежде всего мифологический словарь и энциклопедия символов онлайн. Во второй части я использовала чешский

этимологический словарь Й. Рейзка, который был важен для краткого описания развития русского языка.

Как уже было упомянуто выше, данная работа состоит из двух частей. **Первая часть** посвящена предсвадебным обрядам: это девичьи гадания, сватовство, смотрины, обручение, девичник, мальчишник.

Каждая из частей работы содержит объяснение данного обряда, а также перевод неизвестных слов на чешский язык – в первую очередь это касается обрядовых предметов. Объяснение значения некоторых слов и русскую форму можно прочитать в скобках. Названия элементов обрядов транслитерированы на чешский язык.

Данная работа посвящена прежде всего русским обрядам, типичным для всей России. Эти обряды имеют свои традиции, которые могут в разных областях отличаться. В связи с этим в работу включены отдельные примеры, иллюстрирующие, как это происходит, например, в Могилёвской (на юге) или в Архангельской (на севере) области. Поскольку шесть предсвадебных обрядов встречались и у остальных славян, здесь приводятся несколько примеров бытования данных обрядов в других славянских государствах.

В работе отмечается, что в прежние времена русские были суеверными людьми, это подтверждается большим распространением **девичьих гаданий**. Прежде всего гадали молодые незамужние девушки, которые хотели узнать о своей будущей любви. Но причин было больше, например, стремление узнать о смерти, здоровье или погоде. В работе приведены примеры гаданий, названы необходимые для этого предметы. Гадали не тогда, когда захочется, больше всего – во время праздников.

Из описания обряда **сватовства** можно узнать, какова цель этого обряда, кто в нём участвует, какие типичные приговоры участники произносят. Здесь мы знакомимся со сватами, которые в этих обрядах играют очень важную роль. Кроме того, здесь упомянуты приказы и запреты: когда можно было сватать и когда нет; далее приведены примеры вербальной и невербальной коммуникации.

Смотрины можно разделить на две части. Первая касается смотрин в доме невесты, вторая – в доме жениха. Но основная цель была общая, а именно: произвести хорошее впечатление и договориться о браке. Девушка надевала самое красивое платье, даже несколько раз переодевалась, жених тоже старался произвести хорошее впечатление и для этого ходил к соседям занимать предметы

домашнего обихода. Кроме того, здесь упомянуто, когда надо было ездить на смотрины, приведены некоторые приговоры, охарактеризованы традиции, бытующие в отдельных областях России. Этот обряд для невесты и жениха был достаточно сложным, потому что они должны были выполнять некоторые задания или отвечать на вопросы родителей.

Обряд **«обручение»** можно найти также под названием сговор, помолвка или рукобитие. Обряд включает несколько запретов, которые встречаются и в обряде сватовства, но сверх того здесь названы менее распространенные, однако тоже очень важные обряды. Один из них – упомянутое рукобитие отцов (как уже было сказано, рукобитие является одним из возможных названий этого обряда). Отцы невесты и жениха хлопали руками в знак согласия и договоренности. Далее, обручение включало в себя благословение или богомолье жениха и невесты. Третий обряд – это плач невесты, который длится до самой свадьбы. Здесь играют особую роль причеты невесты. В этом обряде упомянуто несколько обрядовых предметов: трапеза, у которой часто происходило прощание невесты, или печка, к которой невеста ходила плакать.

Последние темы первой части – **мальчишник** и **девичник**, которые для молодой пары очень любимы. В обоих этих обрядах упомянуты их другие возможные названия и определена основная цель.

Обряд «девичник» можно назвать также девичий вечер, или канун брака. Он включал в себя меньшие обряды, такие как баня, где невеста смывает свою прежнюю жизнь, или выкуп куста, в котором девушка продавала свою свободу, или расплетение косы невесты подругами. Для девичника важны подруги невесты, на которых, можно сказать, и держится весь этот обряд. Здесь продолжается причитание невесты и появляются другие обрядовые предметы.

Обряд «мальчишник» можно найти также под названиями молодечник, вечерина жениха, женихов пир, жениховы посиделки или парничник. Этот обряд не получил повсеместного распространения, поэтому он не включает в себе столько ритуалов, сколько девичник. Жениху надо лишь исполнить некоторые обязанности: поднять тост за невесту или послать ей подарок. Потом мужчины только поют или идут в гости к девушкам.

В работе я уже упомянула, что важным для предсвадебных обрядов являются так называемые причеты и приговоры. Эти термины следует различать. Приговоры – слова, которые сопровождают обряд, больше всего они

употреблялись сватами или родителями молодой пары, между тем как причеты типичны для невесты. Это обрядовая песня, в которой невеста плачет и прощается со своей прошлой жизнью. Причеты невеста могла кому-нибудь посвятить, например мамочке, бабушке, подругам и т.д. Кроме того, в эту работу включены несколько коротких поговорок, фраз, песен. Следует обратить внимание на то, что у обрядовых текстов нет чешского перевода, потому что эти тексты потеряли бы свой смысл.

Вторая часть работы начинается кратким описанием лексической системы русского языка. Из этой части можем узнать, что русский язык развивался более 3000 лет, еще до нашей эры. Развитие языка прошло длительный путь: вначале это был язык индоевропейский, затем праславянский или общеславянский и старославянский. В конце славянские языки распались, и русский вместе с украинским и белорусским образовали группу восточнославянских языков. К XIV веку эта группа распалась, у каждого народа сложился свой язык; так возник собственно русский язык. Эти слова совместно со словами заимствованными или исконными используются в России до сих пор.

В следующей главе мы описываем, каким способом могут быть заимствованы слова. Эта тема написана с помощью книги «*Průruční mluvnice češtiny*», авторы P. Karlík, M. Nekula, Z. Rusínová.

Очень важным представляется разделение избранных обрядовых предметов по происхождению, описание их символики, изучение этимологии. В этой работе указано больше обрядовых предметов, но я разобрала только некоторые примеры, которые мне показались наиболее интересными в русских обрядах.

Поскольку этимология касается русских слов, названия глав написаны на русском языке, перевод этих слов на чешский язык приводится всегда в первом абзаце. Использование этих предметов касается не только предсвадебных обрядов, я здесь упомянула и другие случаи использования, например при лечении.

К первой группе слов принадлежит большая часть обрядовых предметов. Это слова **общеславянские и праславянские**: 1. Ветка, призванная уберечь от грома, молнии и других угроз. Каждая ветка могла выполнять особую роль. 2. Венок, употребляли свободные девушки до времени венчания, потом его были должны заменить повойником. 3. Вино, так же как и хлеб, является частым подарком, с ним связаны не только свадебные обряды, но и церковные. 4. Гребешок, с которым девушки прежде всего гадали. 5. Мёд использовали для

того, чтобы жизнь новобрачных была сладкой, для этого его добавляли во многие блюда. 6. Печка связана со многими суевериями, она использовалась прежде всего женщинами, поэтому с ними связывается символика этого предмета. 7. Уголь, охранял от чёрной магии. 8. Яблоки, частый мотив в сказках, но новобрачные ели яблоки прежде всего для того, чтобы иметь много детей. 9. Хлеб, которым семьи часто обменивались в качестве подарка, мог иметь разную форму, но самым типичным был круглый, подобный солнцу; даже употребление хлеба подчинялось определенным правилам, поскольку это священное блюдо. В обрядах хлеб часто подавался с солонкой внутри, это так называемый хлеб-соль.

Вторая группа включает одно **древнерусское** слово – трапеза. Она служила прежде всего для угощения гостей, для праздников, с ней также связаны определенные правила. Трапеза должна быть всегда богата.

Восточнославянское слово кольцо можно найти в третьей группе. Это предмет, символизирующий бесконечность; девушки часто использовали его во время гадания.

В четвёртую группу вошли слова **собственно русские**, например, мы включили сюда слово матица. Этот предмет является необходимым для дома. Матица связывает все его стены, а также образует границу между внутренним и внешним миром. Другой предмет – это водка, которая у русских часто является атрибутом праздничного застолья.

В заключение описана этимология и символика последних двух слов – лента и чай. Лента использовалась прежде всего для украшения девичьей косы и других предметов. Каждый цвет ленты мог символизировать что-то особенное. Чай является типичным напитком для областей Китая, но и для русских имеет также большое значение. Вплоть до середины XX века в России (в деревнях) было принято пить чай из самовара.

К сожалению не все происхождения слов было можно найти в этимологических словарях, здесь также возникла проблема в том, что мнения этимологических словарей у некоторых слов расходились.

Настоящая работа включает два приложения. **Приложение 1** содержит несколько картинок. В **Приложении 2** приведены сокращения названий языков, которые я употребляла в этимологической части.

Для меня написание этой бакалаврской работы было очень интересно. Когда у меня была возможность посетить Россию, я узнала, что русские очень

гостеприимны, в этой работе все подтвердилось. Семьи стараются вкусно накормить, угостить друг друга. И когда идут в гости, всегда приносят с собой разные подарки.

В заключение важно отметить, что Россия – это государство с богатыми традициями и историей. Обряды предполагали использование таких предметов, как уголь, матица а также текстов песен, приговоров и др. По моему мнению, люди должны узнавать о своей культуре, о традициях, связанных не только с современной, но прежде всего с исторической культурой. Хотя молодые пары уже не хотят следовать прежним традициям, им не помешает узнать, какие свадебные традиции существовали у их предков.

BIBLIOGRAFIE

České zdroje

1. LAMPRECHT, A. *Praslovanština*. První vydání. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1987. s. 14.
2. KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z., *Příruční mluvnice češtiny*. Vydání druhé. Praha: Lidové noviny, 1996, 799 s. ISBN 80-7106-134-4.
3. REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Vydání první. Praha: Leda, 2001, 752 s. ISBN 80-85927-85-3.

České internetové zdroje

1. Slované. *Wikipedie otevřená encyklopedie*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Slovan%C3%A9>.
2. Uhranutí. *Wikipedie otevřená encyklopedie*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Uhranut%C3%AD>.

Ruské zdroje

1. ДАЛЬ, В. *Толковый словарь живого великорусского языка в четырех томах*. Том 1-4. Москва: Олма-пресс, 2001-2002.
2. ДАЧНИК, А. *Баня. Очерки этнографии и медицины*, Санкт-Петербург: СПб, 2015, 234 с.
3. ЕРКОЕВА, Т. *Русская свадьба*. Москва: М. Яуза, 1998, 224 с. ISBN 5-87849-100-1.
4. ЗВОНАРЕВА, А. *Народные обряды, обычаи и приметы*, Москва: Центрполиграф, 2009, 128 с. ISBN 978-5-9524-4039-5.
5. КРУГЛОВ, Ю. Г. *Обрядовая поэзия*, Москва: Русская книга. Том 3, 1997, 505 с. ISBN 5-268-01408-0.
6. КРУГЛОВ, Ю. Г. *Русские обрядовые песни*. Второе издание. Москва: Высшая школа, 1989, 320 с. ISBN 5-06-000261-6.
7. КУЗНЕЦОВА, Н. С. *Как свадьба сыграется, так и жизнь сложится*. Сценарий историко-познавательной игры для юношества, Челябинск: ГУК ЧОЮБ, 2008, 26 с.
8. ТОЛСТОЙ, Н. И. *Славянские древности: этнолингвистический словарь в пяти томах*. Том 1-5. Москва: Международные отношения, 1995-2012.
9. ФАСМЕР, М. *Этимологический словарь русского языка*. В 4 тт. Том 1-4. Москва: Прогресс, 1964-1973.
10. ШАНСКИЙ, Н. М., ИВАНОВ, В. В., ШАНСКАЯ, Т. В. *Краткий этимологический словарь русского языка*. Третье издание. Москва: Просвещение, 1975, 543 с.
11. ШИНДИНА, Н. Г. *Свадьба по всем правилам*. Москва: РИПОЛ классик, 2008, 64 с. ISBN 978-5-7905-3035-7.

Рускэ интернетовэ здрoje

1. Венок Свадебный . Словарь Дома Сварога. [online]. [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <http://pagan.ru/slowar/viewlink/slowar-w,wenokswadebnyj0.php,81>.
2. Ветвь дерева-символ опоры, ветки какого дерева приносят удачу. *Жить хорошо*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://kak-sdelat-mne.ru/vetv-dereva-kak-simvol-sostoyaniya-dushi/>.
3. Ветвь-Энциклопедия символики и геральдики. *Symbolarium.ru*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.symbolarium.ru/index.php/Ветвь>.
4. Жить хорошо. *Гребень символ везения, как выбрать гребень-оберег*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://kak-sdelat-mne.ru/greben-simvol-neveroyatnogo-vezeniya/>.
5. Значение слова Приговор. *Толковый словарь Кузнецова*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://slovariki.org/tolkovuyj-slovar-kuznecova/50189>.
6. Лексика современного русского языка с точки зрения ее происхождения. *Современный русский язык*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook107/01/part-005.htm>.
7. Матица. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=68127>.
8. Мёд-Энциклопедия символики и геральдики. *Symbolarium.ru*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.symbolarium.ru/index.php/Мёд>.
9. Печь-Энциклопедия символики и геральдики. *Symbolarium.ru*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.symbolarium.ru/index.php/%D0%9F%D0%B5%D1%87%D1%8C>.
10. Печь лечит. *Glenrich*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://glenrich.ru/stati/pech-lechit.html>.
11. Праславянский язык. *Славяне*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://slawianie.narod.ru/str/jazyk/prasl.html>.
12. Причитание. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=58705>.
13. Рукобитие. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Рукобитие>.
14. Сват. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=68127>.
15. Сватовство по-русски. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Сватовство_по-русски.
16. Символ девичьей красоты. Плетение кос на Руси. *Культура.РФ*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.culture.ru/materials/55855/simvol-devichey-krasi-pletenie-kos-na-rusi>.

17. Символика крестьянского быта в культуре Древней Руси. *Anthropology*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://anthropology.ru/ru/text/krasnoperova-av/simvolika-krestyanskogo-byta-v-kulture-drevney->.
18. Смотрины. *Словарь Ушакова*. [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <http://ushakovdictionary.ru/word.php?wordid=71569>.
19. СУПРУН, А. Е. Древнерусский язык. *Русский филологический портал*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://www.philology.ru/linguistics2/suprun-89c.htm>.
20. Сыта. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Сыта>.
21. ТОПОРКОВ, А. Л. Хлеб. *Словарь Дома Сварога*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://pagan.ru/slowar/h/hleb0.php>.
22. Церковнославянский язык как поздний вариант старославянского. *Славяне*. [online]. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://slawianie.narod.ru/str/jazyk/stsl.html>.
23. Чай. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Чай#>.
24. Чай в России. *Википедия свободная энциклопедия*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Чай_в_России.
25. Чай. *Энциклопедия символики и геральдики*. [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.symbolarium.ru/index.php/Чай>.

Zdroje obrázků

1. Важные элементы дома | Дачный участок. *Zakustom.ru* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://zakustom.ru/elementy-doma.html>.
2. Гребень символ везения, как выбрать гребень-оберег. *Жить хорошо* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://kak-sdelat-mne.ru/greben-simvol-neveroynatnogo-vezeniya/>.
3. Как называется балка, поддерживающая потолок, в деревянных постройках. *Большой вопрос.ru* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://www.bolshoyvopros.ru/questions/1375049-kak-nazyvaetsja-balka-podderzhivajuschaja-potolok-v-derevjannyh-postrojках.html>.
4. Обустройство Красного угла в избе... расположение икон. Иконы для домашнего иконостаса. Дизайн интерьера дома и квартиры | Энциклопедия ремонта. *Делаем как должно* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://www.dkd.ru/design/book/1333/>.
5. Свадебный Каравай. *Gold event* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://goldevent.com.ua/свадебный-каравай/>.

6. Чем угощались на Руси в будни и праздники. Обсуждение на LiveInternet – Российский Сервис Онлайн-Дневников. *Liveinternet.ru* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z:
<http://www.liveinternet.ru/journalshowcomments.php?jpostid=252249886&journalid=4829927&go=prev&categ=1>.

ПРІЛОHY

ПРІЛОHA Ч. 1. OBRÁZKY

Obrázek 1: Хлеб-соль¹¹⁰

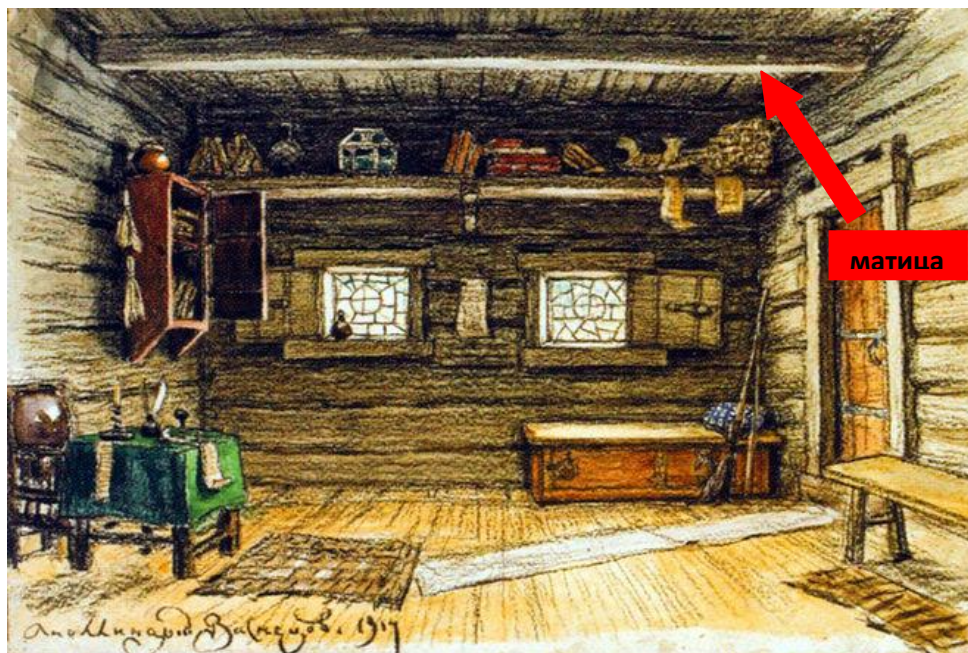

Obrázek 2: Гребешок¹¹¹

---

¹¹⁰ Свадебный Каравай. *Gold event* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://goldevent.com.ua/свадебный-каравай/>.

¹¹¹ Гребень символ везения, как выбрать гребень-оберег. *Жить хорошо* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://kak-sdelat-mne.ru/greben-simvol-neveroyatnogo-vezeniya/>.

Образек 3: Матица¹¹²

Образек 4: Печка с лежанкой¹¹³

¹¹² Как называется балка, поддерживающая потолок, в деревянных постройках. *Большой вопрос.ru* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://www.bolshoyvopros.ru/questions/1375049-kak-nazyvaetsja-balka-podderzhivajuschaja-potolok-v-derevjannyh-postrojkah.html>.

¹¹³ Важные элементы дома | Дачный участок. *Zakustom.ru* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://zakustom.ru/elementy-doma.html>

Образек 5: Трапеза¹¹⁴

Образек 6: Красный угол¹¹⁵

¹¹⁴ Чем угощались на Руси в будни и праздники. Обсуждение на LiveInternet – Российский Сервис Онлайн-Дневников. *Liveinternet.ru* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/journalshowcomments.php?jpostid=252249886&journalid=4829927&go=prev&categ=1>

¹¹⁵ Обустройство Красного угла в избе... расположение икон. Иконы для домашнего иконостаса. Дизайн интерьера дома и квартиры | Энциклопедия ремонта. *Делаем как должно* [online]. [cit. 2016-12-05]. Dostupné z: <http://www.dkd.ru/design/book/1333/>

PŘÍLOHA Č. 2. SEZNAM ZKRATEK

rus.	rusky
čes.	česky
ukr.	ukrajinsky
pol.	polsky
bulh.	bulharsky
lit.	litevsky
staroprus.	staroprusky
st. slovan.	staroslovanský
běl.	běloruský
niz.	nizozemský
lot.	lotyšský

ANOTACE

Příjmení a jméno: Natálie Martynková

Název katedry: Katedra slavistiky

Název fakulty: Filozofická Fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské práce: Tradiční ruský svatební obřad: etnolingvistický a lingvokulturologický přístup

Vedoucí bakalářské práce: prof. Alla Arkhanhelska, DrSc.

Počet znaků: 75 802

Počet použitých zdrojů: 47

Počet příloh: 2

Klíčová slova: Svatba, Předsvatební obřady, Etymologie, Obřadní předměty, Symbolika, Rusko

Charakteristika bakalářské práce:

Název této bakalářské práce je Tradiční ruský svatební obřad s etnolingvistickým a lingvokulturologickým přístupem. Vzhledem k tomu, že tradiční ruský svatební obřad je dělený na více částí, je práce zaměřena pouze na tradiční ruské předsvatební obřady. Tato práce je rozdělena na dvě části. První se věnuje popisům jednotlivých předsvatebních obřadů a dalším tradicím, které jsou s nimi spojeny. Druhá část je zaměřena na etymologii, symboliku a popis obřadních předmětů. V přílohách se nachází několik fotografií obřadních předmětů a seznam zkratk jazyků.

ANNOTATION

Surname and name: Natálie Martynková

Name of department: Department of Slavonic Studies

Name of faculty: Philosophical Faculty Palacký University Olomouc

Name of the work: Traditional Russian wedding ceremony: ethno-linguistical and linguoculturological access

Head of the work: prof. Alla Arkhanhelska, DrSc.

Number of symbols: 75 802

Number of sources: 47

Number of attachments: 2

Key words: Wedding, Pre-wedding ceremonies, Etymology, Object of ceremony, Symbolism, Russia

Characteristics:

Name of this thesis is a traditional Russian wedding ceremony with ethnolinguistic and lingvokulturologickým approach. Due to the fact that the traditional Russian wedding ceremony is divided into several parts, the thesis is focused only on traditional Russian pre-wedding ceremonies. This thesis is divided into two parts. The first is devoted to descriptions of individual pre-wedding ceremonies and other traditions that are associated with them. The second part focuses on etymology, symbolism and description ceremonial objects. The annexes contain a few photos of ceremonial objects and a list of language abbreviations.